

Oponentský posudek na disertační práci PhDr. Pavla Trnky: Diplomatika a správa kláštera Teplá ve druhé polovině 15. století, 488 ss. Praha 2016.

Jsa emeritním knihovníkem, archivářem i správcem sbírek Kanonie premonstrátů v Teplé, kteroužto funkci jsem zastával v letech 1996 až 2009, rovněž autorem první rozsáhlejší české syntetické monografie o klášteře (2003) a více jak 10 odborných článků o tepelské klášterní historii, byl jsem, snad s přihlédnutím k těmto skutečnostem, vybrán k oponování této disertace.

Disertační práce kolegy Pavla Trnky navazuje na některé autorovy přípravné práce menšího tematického záběru i rozsahu z pojímaného období, kterými si vytvořil dobrou základnu pro ukotvení dalšího výzkumu, který předkládá v podobě disertace. Autor probírá zvolenou látku v podrobných tematických kapitolách s důkladnou znalostí věci a podrobnou heuristikou. Rovněž impozantní soupis použité literatury svědčí o autorově poctivém a odpovědném přístupu ke zpracovávané látce. Z mého pohledu je potěšitelné, že se autor vyhnul dnes tolik populárnímu a módnímu metodologickému harašení o filozofických paradigmatech v úvodu práce a nerozměnil tím samu podstatu díla. V tomto smyslu se jedná o studii v nejlepší slova smyslu pozitivistickou, tedy maximálně konkrétní a pramenně doložitelnou. Přitom svůj výklad oprávněně počíná dostatečně hluboko v časové ose dějin kláštera, aby zdůvodnil genezi vykládaných fenoménů, a na konci časové osy nechává přirozeně vyplynout ještě časový přesah logické periody zkoumaných témat, aniž by je násilně ukončoval. Doktorand rovněž prokázal spolehlivou paleografickou a jazykovou kompetenci při zvládnutí množství různorodých písemných pramenů.

Páteří studie je podrobné probrání problematiky jednotlivých diplomatických kategorií písemností, s nimiž se badatel setkal v klášterním archivu a ve fondech komplementárních. Potažmo tak přikročil ke zvláště cennému zpracování řádové správy na úrovni celého řádu i v rámci kanonie či klášterních farností. Problematika je zde takto jasně a přehledně strukturována v logicky stratifikovaném výkladu.

Nechybí zde přirozené srovnání hospodářství premonstrátů s ostatními kolonizačními řády, a to, vedle benediktinů, hlavně s cisterciáky, tedy i v ohledu hospodářských dvorů, které zpracovali renomovaní autoři jako J. Čechura, K. Charvátová, P. Kubín či D. Foltýn. Je zde rovněž věnována pozornost klášternímu rybníkářství a hornictví.

Rovněž velmi užitečné a záslužné jsou výstupy v podobě seznamu klášterních správců, funkcionářů a členů kanonie i mapové přílohy tehdejších tepelských statků v závěru práce.

Z hlediska traktování tématu je zmínění problematiky užívání různých druhů pečeti nesporně přínosné, nicméně činí dojem spíše diplomatického exkursu bez užití přímo hlubšího sfragistického zkoumání. Na místě by možná bylo užití sfragistické obrazové přílohy pro větší názornost traktované problematiky. Avšak je nutno ctít především diplomatické zaměření práce.

Je třeba pochválit autorovo užívání pojmenování s kláštery Teplá i Chotěšov spřízněným regionálním rodem z Rýzmburka, který mnohdy i renomovaní autoři nominálně pletou s pány z Riesenburku (z Oseka). Zsvěcenější čtenář by zde pro přehlednost osob jistě vzal za vděk označením jmen pánů z Gutštejna (časté rodové jméno Burian) pořadovými čísly dle rodokmenu, např. Burian II. (Bohatý) či Burian IV. apod. podle příslušného rodokmenu. Rovněž citační ukotvení práce by bylo bohatší citováním Mackova Jagellonského věku z hlediska národnostního i městské problematiky, kde je Teplá v těchto kontextech bohatě zmiňována. Z hlediska úplnosti by pak citace příslušného dílu Velkých dějin Zemí Koruny české (a to VI.) práci citačně ukotvila i v nejmodernějším kompendiu českých dějin.

Vedle výborně odvedeného odborného výkladu diplomatických záležitostí se autorovi zároveň podařilo podrobně, živě a poutavě vyprávět dějinný příběh kláštera v uvedeném období s příslušnými přesahy časovými i tematickými. Přínosná je rovněž pozornost věnovaná městotvornému působení kláštera, jež není u všech obdobných studií pravidlem a zároveň není městotvornost pravidlem ani u některých řeholních domů. Zdá se, že tento proces můžeme v případě tepelského kláštera spatřovat jako završení kolonizační činnosti ve svěšené krajině pro toto období. V závěru práce autor přínosně formuluje termíny již neexistujících důležitých písemností kláštera, jako jsou např. urbář a pozemková kniha, jejichž existenci je nutné předpokládat. Objevné je rovněž stanovení funkce klášterního hejtmana již k roku 1329.

Zamrzí nezmínění pohřbů nejméně dvou v té době v klášterním kostele pohřbených Gutštejnů, kteří patřili k ochranné vrchnosti kláštera a byli pokračovateli Hroznatova rodu, přičemž ve své době klášter ve všech směrech ochraňovali (např. Jan II. z G. +1453). Také nezmínění pohřebního místa protagonisty práce, opata Zikmunda, před oltářem sv. Kříže, zamrzí. U názvu kláštera v Dolních Kounicích by bylo dobré sjednotit užívání názvu na dnešní platné prvně jmenované, oproti samotnému Kounice. U zmiňovaného klášterního hejtmana Bohuše z Otěšic by bylo vhodné upozornit, že pocházel z pravděpodobně klientského rodu s bližším vztahem ke klášteru, z něhož pocházel i příslušný opat Bohuš (1384-1411). Rovněž lze postrádat alespoň náznak zamyšlení nad okruhem klášterní klientské šlechty, jež by se ze zkoumaného materiálu mohlo a mělo vynořit. Nakonec je zde však přece jenom imanentně vidět „ad hoc“. Při zmínění biskupa hieropolitánského by bylo na místě v závorce vysvětlit, že se jedná o titulární funkci biskupa jeruzalémského (poprvé na s. 44). V případě citování polatinštělého osobního jména Herdebor by bylo nasnadě uvést i jeho nejpravděpodobnější českou variantu Hrděbor (s. 255, pozn. 1791). Práce je také napsána dobrou češtinou, což dnes není zdaleka samozřejmostí; drobné překlepy či formulační nedostatky, např. pleonasmus „Hlavní protagonisté...“ (s. 41) či nesprávné prodloužení samohlásek u jmen prof. Semotanové či městečka Sekyřan, jsou zanedbatelné. Překlepy nepočítaje. Z hlediska citační úplnosti lze, při několikerém zmínění premonstrátské kanonie v Litomyšli, postrádat citaci knihy Zdeňka Nejedlého: *Dějiny města Litomyšle a okolí. I. (do r. 1421)*. Litomyšl 1903, zvláště s její sfragistickou přílohou. Podobně zamrzí neuvedení příslušné citace *Schallerovy Topografie*, když už je zde citována *Topografie Sommerova*, ovšem bez vymezení příslušných stránek. Na s. 24 se v poznámce č. 104 vloudila chyba do prvního vnočení. V poznámce č. 1442 chybí vnočení citovaného díla I. Hlaváčka. Možná by nebylo od věci rovněž odkázat a příslušně citačně využít dvě práce Jiřího Jánského, a to *Kronika česko-bavorské hranice vycházející na pokračování od roku 2001* či knihu *Hroznatovci a páni z Gutštejna*, Domažlice 2009. Nesporně jsou tam obsaženy kompatibilní informace k disertaci.

Není třeba se dopouštět mnohomluvnosti tam, kde jí není třeba, neboť dobré dílo se chváří samo, takže netřeba dalších slov. Oponovanou disertační práci, na základě výše řečeného, s klidným svědomím *doporučuji nejen k obhajobě*, výslovně artikuluji, že *doktorand prospěl*, ale i k publikování (po přihlédnutí k navrženým opravám) v nějaké odpovídající vědecké platformě, neboť tak se teprve stane trvalým obohacením oboru pomocných věd historických i případným vzorem pro zkoumání obdobná, jak ostatně logicky naznačuje i sám autor na samém konci své práce, nesporně oprávněně, poučeně vědom si její vědecké ceny. K tištěné podobě by bylo vhodné vypracovat rejstříky.

Na samý závěr autorovi k této úctyhodné práci co nejupřímněji blahopřeji.

PhDr. Milan Hlinomaz, Ph.D., v. r.

FHS UK Praha

V Praze dne:

4. 4. 2016